

یاران او همه از جوانان خواهند بود

• سید صادق سیدزاد

با نگاهی گذرا به تاریخ جوامع بشری، نقش دوران ساز و کلیدی جوانان در غالب حرکت های فرهنگی و اجتماعی و نیز نهضت های حیات بخش پیامبران الهی کاملاً آشکار و روشن است. تجربه تاریخ بیانگر این مهم است که در هر حرکتی از استعداد های فکری و نهفته قشر جوان به صورت اصولی و صحیح بهره برداری شده است، دستاوردهای بسیار مهم و ارزشمندی به دست آمده است. در مقابل، زمانی که هدایت و رهبری گروه های جوان به دست افراد هوسران و قدرت طلب افتاده است، جنایات و تراژدی های بسیار دهشتناکی به وقوع پیوسته است. در حالی که در تفکر دینی بها دادن و شخصیت دادن و اهتمام به جوانان بسیار توصیه شده است.

برای روشن شدن این حقیقت، سزاوار است، سیره و عملکرد یکی از انبیاء الهی در این زمینه، با بهره برداری منفی رهبران مستبد از نیرو های جوان در جنگ های جهانی اول و دوم مقایسه شود تا آن گاه پیامدهای استفاده از ظرفیت های قشر جوان و نیز عدم استفاده و غفلت از آن آشکار گردد.

از این نظر، وقتی مجموعه روایات مربوط به قیام حضرت مهدی (عج) را مطالعه می کنیم، با این حقیقت آشنا می شویم که زمینه سازان اصلی ظهور و اصحاب و یاران خاص آن حضرت در جریان تلاش برای تشکیل حکومت عدل جهانی، جوانان خواهند بود. به عنوان مثال، یکی از شخصیت های وارسته و شجاعی که در آخرالزمان با هدف اصلاح وضع نابسامان جوامع اسلامی قیام خواهد کرد، فردی به نام «سید حسنی» است. به روایت امام صادق (علیه السلام) حسنی یک جوان خوش چهره و نورانی است که علی رغم به دست آوردن قدرت و امکانات بسیار زیاد، آن گاه که از ظهور حضرت مهدی (علیه السلام) آگاه می شود، خود را به همراه سپاهیان به امام (علیه السلام) می رساند و با آن حضرت بیعت می کند. به یک روایت، امام زمان (عج) به وسیله ایشان برای مردم مکه چند روز پیش از قیام پیامی می فرستند...

گذشته از این، وقتی حضرت علی (علیه السلام) به مناسبتی از یاران و اصحاب امام عصر (عج) سخن می گویند، در توصیف ویژگی های آنان این چنین می فرمایند: یاران قائم (عج) همه از میان جوانان خواهند بود. سالخورده در بین آنها بسیار کم است

و نسبت سالخوردگان بر جوانان در بین اصحاب آن حضرت همانند سرمایه ای برای چشم و نمک برای غذاست و کمترین بخش غذا را نمک تشکیل می دهد.^(۱)

این امر، ناشی از این است که جوان به دلیل داشتن فطرت پاک و صفای باطن در درجه اول، از استعداد و ظرفیت بالای درک و توان شناخت حقیقت برخوردار است. علاوه بر آن، به واسطه شجاعت و شهامت زیادی که دارد زودتر پذیرای حقایق می شود و در مقابل آنها لجاجت و سرسختی بی مورد به خرج نمی دهد.

اوصاف منتظران جوان

در خصوص یاران حضرت حجت (عج) ویژگی ها و اوصاف ذیل بیان شده است:

برخورداری از علم و معرفت کامل و ایمان استوار، شهامت و شجاعت بی نظیر، گذشت و فداکاری، شهادت طلبی، فروتنی و تواضع در اوج برخورداری از قدرت و امکانات، حقمداری، عشق به امام (علیه السلام)، تبعیت و پیروی کامل از رهنمودهای حضرت حجت (عج) و خیرخواهی به هموعان و صفا و صمیمیت و...

وظایف منتظران جوان

در معارف دینی، وظایفی برای منتظران واقعی حضرت حجت (علیه السلام) بیان شده که از طریق عمل به مجموعه ای از تکالیف افراد بتوانند از چنان شایستگی برخوردار شوند که در زمره یاران واقعی آن حضرت درآمده و در حدّ توان و ظرفیت و به میزان همت و تلاش افراد به فراهم شدن بستر مناسب برای ظهور منجی عالم بشریت کمک نمایند. گرچه مجموعه وظایف منتظران بسیار است اما در این نوشته، تنها به ذکر چند مورد مهم، که در شرایط کنونی جامعه اسلامی دارای اهمیت است بسنده می کنیم.

الف. شناخت امام زمان (علیه السلام)

یکی از مهم ترین و اساسی ترین اصولی که از ارکان اصلی مکتب تشیع محسوب می شود، مسأله امامت و آشنایی با امام هر عصر است. به اعتقاد شیعه، در هیچ برهه از زمان، زمین خالی از حجت و انسان بدون امام معصوم نخواهد بود. چرا که هدایت و

پروردگارا! حجت رابه من بشناسان چراکه اگر او رابه من بشناسانی من از دین و آئینم گمراه می شوم

رهبری صحیح و همه جانبه انسان بر اساس تعالیم الهی تنها از طریق پیروی از رهنمودها و روشنگری های امامی ممکن است که علاوه بر، آشنایی با سنت های حاکم بر نظام هستی، از تمامی مصالح بشر و حقایق تعلیمات پیامبران الهی آگاه باشد. با توجه

به این حقیقت، یکی از وظایف مهم آحاد جامعه، به ویژه قشر جوان آن است که در هر عصری، نسبت به امام و حجت الهی موجود در آن زمان به گونه ای شناخت پیدا کنند که بر تعالیم مسؤولیت های خود آگاهی یابند و بر اساس آن عمل

نمایند. اهمیت شناخت امام زمان (عج) در هر عصری به گونه ای است که در برخی روایات، عدم کسب معرفت لازم از امام هم ردیف، بلکه مساوی با کفر و بی ایمانی شمرده شده است. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در همین زمینه می فرمایند: «هرکسی که بمیرد و امام زمان خودش را نشناسد به مرگ جاهلیت از دنیا رفته است.»^(۲) و یا در یکی از ادعیه که بر آن نیز بسیار سفارش شده است. به همین مسأله اشاره شده است: پروردگارا حجت خودت را به من بشناسان چرا که اگر حجت را به من نشناسانی من از دین و آئینم گمراه می شوم.^(۳) مضمون این گونه روایات زمانی بهتر روشن خواهد شد که به پیامدهای مثبت و منفی یک جامعه، در اثر برخورداری و عدم برخورداری جامعه از امام و رهبری شایسته توجه و دقت بیشتری شود. در

طول تاریخ، چه بسیار بوده اند حرکت ها و یا نهضت های عظیم مردمی که به دلیل فقدان رهبر شایسته با شکست مواجه بوده اند و یا پس از پیروزی به جهت افتادن زمام امور در دست زمامداران بی کفایت به انحراف و اضمحلال کشیده شده اند...

البته، کم و کیف شناخت امام علیه السلام با توجه به نیاز و توانایی و ظرفیت افراد متفاوت است. مهم این است که این شناخت به گونه ای باشد که در صورت مواجهه افراد با تهدیدها و شبهه افکنی های دشمنان و بدخواهان در تشخیص راه صحیح و شیوه درست از دچار شدن به گمراهی و انحراف آنان را نجات دهد. و گرنه شناخت کامل و همه جانبه حجت های الهی برای افراد عادی با توجه به محدودیت استعدادها و توانایی های فکری غیر ممکن است.

ب. پیروی از نائبان امام زمان علیه السلام

در دوره غیبت کبری، فقهای جامع الشرایط به نصب امام زمان علیه السلام مسؤولیت نمایندگی عام امام علیه السلام را در استمرار حرکت حیات بخش امامت و پاسداری از احکام و مقررات اسلامی بر عهده دارند. بر این اساس، یکی از وظایف افراد در عصر غیبت، پیروی از رهنمودهای فقهای عادل است چرا که فقها به دلیل آشنایی با شیوه های صحیح استنباط احکام از منابع اصیل دینی، قادرند تا به پرسش های مختلف مردم در زمینه مسائل دینی پاسخ دهند. امام صادق علیه السلام در اشاره به چنین امر مهمی فرمودند: «فقها از سوی ما منصوب شده اند تا به سؤالات شما پاسخ دهند و شما نیز موظف هستید در شرایطی که به ما دسترسی ندارید به آنها مراجعه کنید و بر اساس نظر آنان در چهارچوب احکام الهی عمل کنید و هرگز حکم آنها را که براساس موازین شرعی ارائه می شود، رد ننمایید. چون رد نظر آنان، به منزله رد حکم و نظر ماست و رد نظر ما به منزله رد نظر و حکم خداوند است.»^(۴)

در همین باره زمانی که از حضرت مهدی (عج) سؤال کردند که در دوران غیبت کبری که به شما دسترسی نداریم جواب احکام و مسائلی را که با آنها مواجه می شویم چگونه به دست آوریم؟ آن حضرت در پاسخ فرمودند: «در پیشامدها و حوادثی که رخ می دهد به آشنایان با احادیث ما (یعنی مجتهدان جامع الشرایط که متخصصان دین و احادیث

اهلبیت (علیهم السلام) هستند) مراجعه کنید و آنها حجت من برای شما و من حجت خدا بر آنان هستم.»^(۵) پس، برخلاف نظر نادرست برخی افراد ناآشنا به معارف اسلامی، مسلمانان در دوران غیبت کبری بدون راهنما نمانده‌اند که مجبور باشند با شیوه‌های ناصواب متکی به اندیشه‌های ناقص بشری و نظریه‌های غیرعلمی به حل مشکلات اقدام کنند و در نتیجه، گرفتار معضلات فرهنگی و اقتصادی و اجتماعی فراوان گردند. بلکه در دورانی که بنابر مصالح امام معصوم (علیه السلام) در دسترس همگان نیست مردم موظف‌اند که به فقهای عالم و عادل مراجعه کنند و آنان نیز موظفند بدون کوتاهی و سهل‌انگاری بر اساس موازین شرعی از طریق مراجعه به آیات قرآن و روایات اهل‌بیت (علیهم السلام) به همه سؤالات و نیازهای فکری و اعتقادی و فقهی و فرهنگی و سیاسی و... آنها پاسخ‌های مناسبی ارائه دهند.

امام صادق (علیه السلام) در این زمینه می‌فرمایند: «صاحب‌الامر (علیه السلام) غیبتی خواهد داشت اگر کسی در آن دوره بخواهد دیندار بماند، سخت در مشقت خواهد بود. بنده خالص خدا در آن شرایط باید تقوای الهی پیشه کند و دو دستی به دین خود بچسبد.»^(۶) به علاوه، چون فراهم شدن زمینه ظهور امام زمان (علیه السلام) از یک نظر وابسته به وجود افراد خودساخته و آراسته به فضایل اخلاقی است و جز از طریق تهذیب نفس و پیدا کردن پرورش اسلامی نمی‌توان در سلک یاران و زمینه‌سازان حضور آن حضرت قرار گرفت. بنابراین، یکی از وظایف افراد تلاش در راه خودسازی و تهذیب نفس است. بر این اساس، امام صادق (علیه السلام) می‌فرمایند: «مَنْ سَرَّهَ أَنْ يَكُونَ مِنْ أَصْحَابِ الْقَائِمِ فَلْيَنْتَظِرْ وَلْيَعْمَلْ بِالْوَرَعِ وَ مُحَاسِنِ الْأَخْلَاقِ»^(۷) ... هر کس دوست دارد از یاران حضرت قائم (علیه السلام) باشد باید در انتظار ظهور آن حضرت باشد و در

ج. خودسازی و تهذیب نفس

اصلاح نفس و ترک گناهان و آراستن به فضایل اخلاقی در همه احوال ضرورت دارد. ولی خودسازی و اصلاح نفس در دوره غیبت، که زمینه لغزش و انحراف و آلوده گشتن به رذایل اخلاقی بیشتر است، از اهمیت زیادی برخوردار است.

این حال، به پرهیزکاری و اخلاق نیکو رفتار نماید» و حتی در توقیعی که امام زمان (علیه السلام) آن را به مرحوم شیخ مفید نوشته‌اند چنین آمده است که اعمال ناشایست و گناهانی که از شیعیان سر می‌زند، یکی از عوامل طولانی شدن دوره غیبت و محرومیت آنان از دیدار امام (علیه السلام) است.

د. جامعه‌سازی

از آنجا که یکی از شرایط مهم رشد ارزش‌ها و فراهم شدن زمینه حاکمیت احکام الهی، اصلاح وضع عمومی جامعه است، در تعلیمات روشنگرانه اسلام اهتمام به وضع جامعه و مبارزه با نارسایی‌های اجتماعی و فساد و کجروی‌ها از طریق اموری چون امر به معروف و نهی از منکر مورد تأکید قرار گرفته است، به گونه‌ای که حتی انسان‌های بی‌توجه به امور اجتماعی و مشکلات سایر مردم، خارج از زمره مسلمانان محسوب می‌شود: «من أصبح ولايتهم بامور المسلمين فليس بمسلم»^(۸)

علاوه بر این، بر اساس روایات اهل بیت (علیهم‌السلام) تا آمدگی‌های لازم فکری و فرهنگی و... در آحاد جامعه برای پذیرش و یاری امام زمان (علیه‌السلام) پیدا نشود، ظهور حضرت محقق نخواهد شد. از سوی دیگر، تحصیل آمدگی‌های لازم نیاز به بستر سالمی دارد که افراد در سایه آن بتوانند به کسب مهارت‌ها و کمالات لازم بپردازند. این بسترسازی مشروط به احساس مسئولیت همگانی و مشارکت همه جانبه تک تک افراد در پاکسازی فضای عمومی جامعه است که برای انجام کامل و به موقع این امر نیز عوامل زیادی پیش‌بینی شده است که مهمترین آنها، اقامه فریضه امر به معروف و نهی از منکر است. یعنی همه افراد جامعه اسلامی موظفند از طریق تحصیل آشنایی کامل با شرایط و احکام آن، به اصلاح نارسایی‌های اجتماعی و حفظ سلامت فضای جامعه بپردازند تا از این طریق اولاً، شرایط لازم برای ظهور آن حضرت فراهم گردد و ثانیاً، امکان زندگی براساس احکام نورانی اسلام در دوره غیبت، ولو به ضرورت ناقص، بوجود آید.

ه. دعا برای تعجیل فرج

با توجه به نقش و جایگاه مهمی که دعا در تفکر اسلامی دارد، اگر دعا با شرایط لازم انجام گیرد، همچون سایر علل و عوامل موثر در نظام هستی، می‌تواند در امور تکوینی تغییر ایجاد نماید. در بخشی از روایات پیامبر اکرم (صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم) و ائمه اطهار (علیهم‌السلام) توصیه شده است که برای فرج امام زمان (علیه‌السلام) زیاد دعا کنید و از خود حضرت بقیة الله (عج) نقل شده است که آن حضرت فرمودند: «اکثروا الدعا بتعجیل الفرّج فإنّ ذلك جدّ حکم»^(۹) برای

تعجیل در فرج و ظهور، زیاد دعا کنید چرا که این کار موجب فرج و خوشحالی شماست.

بنابراین از دیگر تکالیف عاشقان امام زمان (عج) درخواست تعجیل فرج آن حضرت است. البته، توجه به این نکته نیز ضروری است که اولاً، دعا زمانی به مرحله اجابت می‌رسد که دعا کننده فضایی را در خود ایجاد کرده باشد که دعای او شرایط استجاب را پیدا کند. ثانیاً، باید توجه داشت که دعا هرگز جای عمل به وظایف دیگر را نمی‌گیرد بلکه دعا در صورتی مفید است که همراه با عمل به سایر تکالیف دینی باشد.

علاوه بر موارد فوق، پایداری در راه ولایت اهل بیت (علیهم‌السلام)، استقامت در برابر مشکلات و نارسایی‌ها، کمک و مساعدت به هموعان، تحصیل علم و به دست آوردن تخصص‌های لازم، احیاء شعائر اسلامی و پاسداری از ارزش‌های اصیل و... از جمله مسائلی هستند که اهتمام به آنها سعادت و سلامت جامعه، به ویژه نسل جوان را تضمین می‌کند.

پی‌نوشت‌ها

۱- اصحاب‌القائم شبانہ لاکھول فہم۔ بحارالانوار، ج ۵۲، ص ۳۳۴، ح ۶۳

۲- قال رسول الله (صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم): من مات ولم يعرف امام زمانه مات میتة

الجاهلیة. اصول کافی، ج ۱، ص ۳۷۷

۳- اللهم عزّنی حجّتك فانک ان لم تعرفنی حجّتك خللت عن دینی۔

همان، ج ۱، ص ۳۷۷، ح ۵

۴- اصول کافی، ج ۱، ص ۵۴، ح ۱۰

۵- بحارالانوار، ج ۵۲، ص ۱۸۱

۶- اثبات الهداة، ج ۳، ص ۴۲۲، روایت ۱۴

۷- غیبة نعمانی، ص ۲۰۰، ح ۱۶

۸- میزان الحکمة، ج ۴، ص ۵۳۱

۹- کمال‌الدین، ج ۲، ص ۴۸۵